

A Szentlélek és az élet teológiája *

■ JÜRGEN MOLTMANN

A Szentlélek ajándéka és jelenléte a legnagyobb és legcsodálatosabb dolog, amely az emberi közösséget, minden élőlényt és ezzel a Földet érheti. A Szentlélekben nem valamilyen jó vagy rossz lélek van jelen, hanem maga a teremtő és éltető, a megváltó és az üdvözítő Isten. Ahol a Szentlélek van, ott Isten különleges módon van jelen, és mi Istent tapasztaljuk meg az életünk által, amely belülről egészen megelevenedik. Minden érzékünkkel megtapasztaljuk a tökéletes, teljes, meggyógyított és megváltott életet. Érezzük és megízleljük, tapintjuk és látjuk életünket Istenben és Istent az életünkben. Az Istennek, a Szentléleknek számos neve van. Ezek közül a Vigasztaló (parakletos) és az Élet forrása (fons vitae) számomra a legszebbek.

A Szentlélekhez intézett imádságok alapja a Lélek eljövételének kérése. Ez valami különleges, és a keresztény hagyományban a Lélek epiklézisének nevezik. „*Jövel, teremtő Szentlélek...*”¹ A Szentlélekért való könyörgés az ő mindent átfogó jelenlétére irányul. A Lélek több mint Isten egy ajándéka a sok közül; a Szentlélek Isten határtalan jelenléte, amelyben életünk felébred, egészen megelevenedik, és a Lélek erejével telik meg. A Szentlélek eljövételéért könyörgő imádságok a maranatha-imák. A maranatha-imák közismerten Krisztushoz szólnak, és eszkatologikus jelentéssel bírnak: „*Amen. Jöjj, Uram Jézus!*” (Jel 22,20b) – így hangzik az Újszövetség utolsó mondata.² Itt sem csupán Jézus személyére gondolunk, hanem az ő eljövételére Isten dicsőségében a világ újjáteremtésére. A Szentlélek paruzsiája nem más, mint Krisztus paruzsiájának kezdete. A Szentlelket ezért „a dicsőség zálogának” nevezik (Ef 1,14; 2Kor 1,22). Ami tehát itt a Szentlélekben kezdetét veszi, az ott, a dicsőség országában teljeseedik be. A dicsőség országa nem váratlanul és előkészület nélkül jön el, hanem már a Lélek országában jelt ad magáról, és benne, a jelenlétben hatalmassá válik. Ez olyan, mint a tavasz és a nyár, mint a vetés és az aratás, mint a napkelte és a delelő.

A Lélek eljövételét kérve az imádkozók nyitottá válnak a várakozásban, és engedik, hogy a Lélek energiái beáramoljanak az életükbe. Ha az emberek már csak a megváltás után tudnak sóhajtozni, és e sóhajok közt végül elnémulnak, akkor Isten Lelke már bennük sóhajtozik, és közbenjár értük (Róm 8,26). Az Isten eljövételéért való könyörgés és sóhajlás ebben a fogva tartott életben és ebben a romba döntött világban maga is a Szentlélektől származik, és az ő első életjele.

A Szentlelket újra és újra kétféleképpen tapasztaljuk: mint isteni Másikat, akihez fohászkodunk, és mint isteni jelenlétet, amelynek jelenében fohászkodunk; mint teret, amelyben élünk. Ez nem szokatlan: gyerekként mi is úgy találkoztunk édesanyánkkal, mint aki egyszerre jelen van számunkra, körülvesz minket, és mint a Másik, aki megszólít minket.

A Szentlélekért való könyörgésre a válasz az ő eljövetele és velünk maradása, az ő kiáradása és az

* A fordítás alapjául szolgáló dolgozat eredeti megjelenése: *Deutsches Pfarrerbblatt*, 96. évf. 1996/4. sz. 179–183. o. A fordító e szöveggel tiszteleg az idén éppen száz évvel ezelőtt született teológus előtt.

¹ Hrabanus Maurus „*Veni, Creator Spiritus...*” kezdetű himnusza. Magyar fordítását lásd: *Gyülekezeti liturgikus könyv*, 665. o. – *A ford.*

² A külön meg nem jelölt szentírási idézetek és utalások a Magyar Bibliatársulat 2014-es revideált új fordítását követik, a deuterokanonikus könyvekből származó részeket esetében pedig a 2023-as kiadást (*Deuterokanonikus bibliai könyvek. Magyar-
rázó jegyzetekkel*. Magyar Bibliatársulat – Kálvin Kiadó, Budapest, 2023) vettem alapul – *A ford.*

ő lakozása. Aki azt kéri, hogy a Szentlélek jöjjön el szívünkbe, közösségünkbe és földünkre, az nem a mennybe akar menekülni vagy elragadtatni a túlvilágra, hanem reménység van a szívében, és reménységgel tekint a közösségre és erre a földre. Mi sem azt imádkozzuk: „Engedd, hogy a te országodba jussunk”, hanem: „...*jöjjön el a te országod [...], amint a mennyben, úgy a földön is*” (Mt 6,10). Hatalmas, töretlen életigenlés rejlik az isteni Lélek eljövételének kérésben, amelynek címzettjei mi, földi és törekeny emberek vagyunk.

Egy másik válasz a Szentlélekért való könyörgésre az ő kiáradása „minden testre” (Jóel 3,1; Ap-Csel 2,17kk).³ Mit jelent ez az egészen megdöbbentő metafora? A „minden test” kifejezés minden bizonnyal elsősorban az emberi életre utal, de – amint azt 1Móz 9,10 és a következő versek mondják – magában foglalja az élővilág egészét, a növényeket, a fákat és az állatokat is. Istent magát is az élet forrásának nevezik a Zsolt 36,10-ben. Jézus a samáriai asszonynak Jn 4,14-ben azt mondja, hogy ő adja majd azt a vizet, amely az örök élet kútjából fakad. Az élet kútforrása és a minden kiszáradt és kiszikkadt dolgot életre keltő víz képe arra szolgál, hogy érthetővé tegye a Szentlélek munkáját: mint az élet vize, élővé és termékenyvé teszi azt, ami meghal és elszárad.

A megdöbbentő ebben az, hogy ekkor a Szentlélek itt nem csupán isteni személynek, hanem isteni elemeknek is tekinthető. Ő „elküldetett”, és úgy „jön”, mint a viharos szél; mint a vízözön, beborít minden élőlényt, és mindent áthat. Ha a Szentlélek Isten Lelke és Isten különleges jelenléte, akkor Isten Lelkének kiáradásában minden test megistenül. Minden halandó test megtelik Isten örök életével, mert ami Istentől jön, az isteni és örök, akárcsak Isten maga. „Isten Lelkének kiáradásában” az istenség megnyílik, és „áradó és áramló istenséggé” válik, ahogyan azt Magdeburgi Mechthild versbe foglalta (MOREL 1980). A forrásban, a folyóban és a tóban a víz minősége ugyanaz, de mozgása különböző. Az átmenet a Szentlélektől a sokféle lelki erőhöz, a *charistól* a *charismatához* olyan hömpölygő, mint egy emanáció. Az isteni átfogó jelenlétté válik, amelyben az emberi, sőt minden élőlény gyümölcsözően kibontakozhat és örökké élhet: „*Minden oldalról körülfogtál, kezedet rajtam tartod.*” (Zsolt 139,5).

A Szentlélek eredetének kérdése nem spekulatív, hanem szükséges kérdés, hiszen az eredetben már benne rejlik a cél is. A Szentlélek azt hozza el és osztja meg, amiből származik. Honnan származik tehát a Szentlélek?

Isten ragyogó arca

Az Ószövetségből kapott válasz meglepő: „*Tiszta szívet teremts bennem, Istenem, és az erős lelket újítsd meg bennem!*” (Zsolt 51,12; vö. Zsolt 139,7) És ezt a Zsoltárok 104,29–30-cal együtt minden élőlényben felismerjük: „*Ha elrejtéd orcádat, megrémülnek, ha elveszed lelküket, kimúlnak, és ismét porrá lesznek. Ha kiárasztod lelkedet, új teremtmények keletkeznek, és megújítod a termőföldeket...*”

Az „Isten arca” Isten odafordulásának, rátekintő figyelmének és különleges jelenlétének szimbóluma. Mindenütt az arc a belső lelki mozgások különleges megnyilvánulásának helye: a harag és az öröm, a nevetés és a sírás az arcunkon mutatkozik meg; így átvitt értelemben Isten arcán is. Isten „elrejtett arca” a zsidó gondolkodásban Isten ítélete szimbólumának, „elfordított arca” pedig Isten elutasítása és az örök halál szimbólumának számít. Isten „ragyogó arca” a Szentlélek kiáradásának és az életnek, a szeretetnek és Isten áldásának forrása. „*Ragyogtassa rád orcáját az Úr, és könyö-*

³ A magyar fordítás a Szent István Társulat (továbbiakban: SZIT) bibliakiadása szerint.

rüljön rajtad!” – imádkozzuk az ároni áldásban. Ez a Szentlélekért való könyörgés, Isten különleges, életet adó jelenléte közöttünk.

Mikor ragyog egy arc? A szeretet pillantásában az emberek arca ragyogni kezd. Amikor egy édesanya karjaiba veszi és szeretgeti gyermekét, ragyogást látunk a szemében. Amikor valaki valami csodálatosat akar adni a másoknak, szeme feszült izgalommal ragyog. A ragyogó szemek örömet hoznak. Fizikai értelemben véve a szemek csak a fényt veszik fel, de a lélek sugárik belőlük. Mindezt és még többet is elképzeltünk, amikor Isten ragyogó arcára gondolunk, és onnan várjuk a Szentlélek világosságát. Az élet felőli bizonyosság és az új életerő ébred bennünk, amikor Isten ragyogó szemmel, örömmel ránk tekint. Lukács evangéliumának 15. fejezete szerint az emberi bűnbánat az isteni megtalálás öröme. Isten örömtől ragyogó arca a Szentlélek világosságának forrása. Fénye eláraszt minket, és arcaink olyan tükrökké válnak, amelyek visszatükrözik és szétszórják ezt a fényt.

Pál szerint Isten dicsősége Jézus Krisztus arcán ragyog fel, és „*ő gyújtott világosságot a szívünkben*” (2Kor 4,6). Akkor mi is „*fedetlen arccal*” fogjuk visszatükrözni az Úr dicsőségét (2Kor 3,18). A mi „elrejtett arcunk” teszi, hogy nem ismerjük önmagunkat, hanem el vagyunk rejtve önmagunk elől. Az önmagunkkal való találkozás és önmagunk megismerése iránti vágyunk ebből az elrejtettségből fakad, és csak abban az apokalipszisben teljeseedik be, amely Isten színéről színre való látásában (1Kor 13,12) születik. A lelki tapasztalat az a fényes ragyogás a szívünkben, amellyel önmagunk apokalipszise elkezdődik.

A korábbi nemzedékek a szentek kisugárzását szerették egyfajta szent fényként ábrázolni, az ikonokon pedig arany háttérként megfesteni. Minden emberi életnek és minden emberi arcnak megvan a maga kisugárzása. A bizalom és a gyanakvás, a nyugalom és a sietség, a béke és a félelem árad belőlünk, és mások embereknek is megnyitjuk magunkat. Minden aura abból keletkezik, amit mindennél jobban félünk és szeretünk.⁴ Ez lehet a saját egónk, de lehet Isten is. Az isteni fényesség tudatunkon kívül marad, és így is kell maradnia, mert „ki magát mutogatja, nem ragyog” – jegyezte meg joggal Lao-ce (*Tao te king*, 24. vers).⁵ Aki azonban önmagától elfordulva Krisztusra tekint, abból Krisztus Lelke kezd ragyogni.

Krisztus keresztje és feltámadása

Az Újszövetségben a Szentlélek a Krisztus-történet üdvtörténeti eseményeiből fakad, amelyeket az egyházi év során is megünneplünk: karácsony – nagypéntek – húsvét – mennybemenetel – pünkösd. Pünkösd az utolsó ünnep ebben a sorban, és így egyben a többi ünnep célja is.

Első pillantásra megértjük, hogy Krisztus és a Szentlélek története keresztelik egymást, és elválaszthatatlanul összefonódnak. A szinoptikus evangéliumok szerint Krisztus a Szentlélektől származik („fogantatott Szentlélektől”, Szentlélekben megkeresztelt), csodákat tesz, és a Lélek erejében hirdeti az Isten országát, a kereszten megváltó halálára adja magát az örök Lélek által, Isten és az életet adó Lélek által feltámad, és benne most jelen van közöttünk. Krisztus Lélek-története az ő keresztségével kezdődik, és feltámadásával ér véget. Ekkor a viszonyok felcserélődnek: Krisztus elküldi a Lelket az

⁴ Utalás a *Kis káté* Tízparancsolatról szóló magyarázatának visszatérő kezdőmondatára: „Istent félünk és szeretnünk kell...” – *A ford.*

⁵ A magyar változat TÖKÉI Ferenc prózafordítása szerint (2001). – *A ford.*

ő gyülekezetére, és a Lélekben van jelen – ez a Lélek Krisztus-története. Isten Lelke Krisztus Lelkévé lesz. A Lélekben elküldött Krisztusból a Lelket küldő Krisztus lesz (BERKHOF 1968).

Ha pontosabban megnézzük, Krisztus halálának és életének titka áll előttünk, és felfedezzük, hogy az élet Lelke Krisztusnak ebből a titkából ered. Lukács ugyan ezt a titkot üdvörténeti események sorozataként beszéli el, szimbolikus időintervallumokkal: harmadnapon feltámadt a halottak közül, a negyvenedik napon felment a mennybe, ötven nap múlva pedig a Szentlélek kitöltetett a gyülekezetre. Valójában azonban egyetlen titokról van szó: Isten kinyilatkoztatásának eseményéről a világ üdvösségére. Ez úgy válhat világosabbá számunkra, ha pontosabban megvizsgáljuk Jézus tanítványainak húsvéti hitét. Jézust nyilvánosan feszítették meg; feltámadásáról csupán a jeruzsálemi asszonyok és a galileai tanítványok tudtak, akiknek ő maga mint Feltámadott jelent meg. Ez az élmény teljességgel megváltoztatta őket: a tanítványok visszatértek Jeruzsálembe, noha ott ugyanolyan halálra kellett számítaniuk, mint Krisztusnak. A világot legyőző hitre lelték, és már semmitől sem rettegettek. Azok, akik látták a feltámadott Krisztust, mert ő személyesen megjelent nekik, a feltámadás lelkét is befogadták, amint azt Jn 20,22 hangsúlyozza: „*Vegyetek Szentlelket!*” – mondja a Feltámadott. A Feltámadott megjelenése és a Szentlélek kitöltetése, a húsvéti hit és a pünkösdi tapasztalat egybetartoznak, és időben sem választhatók el egymástól. A feltámadott Krisztust felismerni és a feltámadás Lelkében saját újjászületésünk erejét megtapasztalni egy és ugyanaz. Ha ez másképp lenne, akkor halott Krisztus-hit és Krisztus nélküli lelki újjászületés lenne. Így is érthetjük: azok az emberek, akik negyven napon át a feltámadott Krisztus látható jelenlétében éltek, nem az isteni látomások vallását alapították meg. Amikor a feltámadott Krisztus megjelenései megszűntek, ők tovább éltek a hitben: „...*boldogok, akik nem látnak, és hisznek.*” (Jn 20,29) Krisztus megjelenésekben való jelenléte Krisztus Lélekben való jelenlétévé lett, mert a Lélek már Krisztus megjelenésében is jelen volt. Az igaz húsvéti hitet a Lélek ébreszti, hiszen Krisztus feltámadásában hinni nem egy történeti tény helybenhagyását jelenti, hanem az életalkotó Lélek általi megragadottság állapotát és „az eljövendő világ erőinek” (Zsid 6,5) a saját életünkben és halálunkban való megtapasztalását. Nincs pünkösdi húsvét nélkül, ez világos. De húsvét sem létezhet pünkösdi nélkül. Nincs húsvéti teológia pünkösdi teológia nélkül; nincs pünkösdi teológia húsvéti teológia nélkül!

Amit eddig bemutatunk, az az üdvösség úgynevezett külső, történeti oldala volt. Van azonban egy belső, isteni oldala is. Ezt János evangéliumának 14. fejezete részletesen megalapozza. Ez a fejezet Jézus búcsúbeszédei közé tartozik, amelyekben ő búcsú alatt a világ megváltásáért való halálát érti, és a világ megváltását a Paraklétoz eljöveteléhez köti, ahogyan itt a Szentlelket nevezik: „...*ha nem megyek el, a Pártfogó nem jön el hozzátok, ha pedig elmegyek, elküldöm őt hozzátok.*” (Jn 16,7) Itt az élet új kezdete a Szentlélekben közvetlenül a megváltás titkához kapcsolódik. A kereszten halálra való odaadásának erejével Krisztus elküldi az élet Lelkét. Ez a szeretet kinyilatkoztatása Isten fájdalomában, amelyből a bűnösök és a haldoklók számára az új élet lehetségessé válik. Az 1986-os *Dominum et vivificantem* pápai enciklika igen jól rámutatott a nagypéntek és a pünkösdi közötti belső összefüggésre.⁶ A igazi keresztteológia pünkösdi teológia, a pünkösdi teológia pedig a kereszt teológiája.

Ha János evangéliumának 14. fejezetére tekintünk, az összefüggés valamivel összetettebb, mivel ez egy szentháromsági összefüggés: Jn 14,16 szerint Jézus elmegy, és kéri az Atyát, aki más Vigasztalót ad. Jn 15,26 szerint Krisztus ezt a Vigasztalót az Atyától küldi. E szerint az elképzelés szerint a Szentlélek Jézus Krisztus Atyjánál van, és Krisztus „elmegy”, azaz meghal, hogy a Lélek elküldésére kérje

⁶ Magyar kiadását lásd a hivatkozott művek között. – *A ford.*

az Atyát, és hogy az Atyától küldje el őt. A Szentlélek tehát az Atyától indul ki, és a Fiú által küldetik el. Krisztus, a Lélek befogadója és Krisztus, a Lélek küldője között Isten, az Atya mint a Lélek örök eredete áll. A Szentlélek nem „az Atyától és a Fiútól származik”, ahogyan azt a nyugati egyház Niceai hitvallása mondja, hanem az Atyától származik, a Fiún nyugszik, és a Fiú által sugárzik ki a világba.

Gyakran kérdeznak a „lelkek megkülönböztetésének” kritériuma felől. Krisztus gyülekezete számára ez a kritérium Jézus nevében és a kereszt jelében rejlik. Jézus nevének segítségével hívásával és a kereszt jelével a gonosz lelkeket elűzték, és Isten jó lelkét hívták. Ami tehát az exorcizmusra negatívan, az a Szentlélek megismerésére pozitívan vonatkozik. Ami a megfeszített Krisztus tekintetében megáll, Istentől való, ami pedig nem áll meg, az nem Istentől van. Az erőszak, a birtoklás és az arrogancia lelke nem áll meg. Mindig a kereszt jele az, ami szükségessé teszi a lelkek megkülönböztetését. Jézus nevével Jézus Krisztus teljes személyét és útját idézzük meg. Ami Jézus követését szolgálja, és abban hasznosítható, az a Szentlélektől van, és ami a Szentlélektől van, az Jézus Krisztus útjára és az ő követésére vezet minket. Mert ez ugyanazon dolog két oldala: amit a szinoptikus evangéliumok Jézus követésének neveznek, azt Pál apostol „a Lélekben való életnek” nevezi. Jézus személyes és nyilvános, politikai és gazdasági követése tehát a „lelkek megkülönböztetésének” gyakorlati kritériuma.

Az élet küldetése

Az elmúlt öt évben világszerte elterjedt az „élet teológiája”, amely új ökumenikus reménységre ad okot. II. János Pál pápa az *Evangelium vitae* enciklikában (1995. március 30.) az „élet kultúráját” a modern „halál kultúrájával” állítja szembe.⁷ Az Egyházak Világtanácsa harmadik egységbizottsága 1993-ban Larnakában elfogadott egy tanulmányi programot az „élet teológiájáról”. Az 1991-es canberrai világegyházi konferencián a koreai Chung Hyun Kyung a „szolidaritás kultúráját” szorgalmazta, amely az „élet kultúrájára” épül. 1984-ben jelent meg Gustavo Gutiérrez *El Dios de la vida* című könyve, 1991-ben a *Der Geist des Lebens* című művem, Michael Welker *Gottes Geist* című könyve 1992-ben,⁸ Geiko Müller-Fahrenholz *Erwecke die Welt* című műve pedig 1993-ban. Míg II. János Pál a meg nem született életre koncentrál, Gutiérrez az éhező, beteg életet tartja szem előtt. Míg Genf a teremtés-, béke- és felszabadításteológiai perspektívákat foglalja össze, engem az első világban élő emberek apatikus, értelmetlen élete foglalkoztatott. A pünkösti élmény teológiai alkalmazása az élet integrált teológiáját hivatott lehetővé tenni.

A misszió eredeti és örök értelemben *missio Dei*. Ha keresztény küldetésünk az isteni megbízatást követi, és megfelel annak, csak akkor lehet az Istenbe vetett bizalommal és hitbeli meggyőződéssel teljes küldetés. Csak akkor, ha mi, emberek követjük megbízatásunkat, és eleget teszünk isteni küldetésünknek más emberek felé, tiszteljük másoknak mint Isten teremtményeinek és képmásainak méltóságát, és ellenállunk annak a kísértésnek, hogy vallásilag uralkodni akarjunk rajtuk. A *missio Dei* nem kevesebb, mint a Szentlélek küldetése, amelyet az Atya a Fiú által ad ennek a világnak, hogy ez a világ el ne vesszen, hanem éljen. Amit Isten Krisztus által a világba hoz, azt János evangéliuma egyszerűen így mondja: élet. „...én élek, és ti is élni fogtok.” (Jn 14,19) Hiszen a Szentlélek az élet forrása, és életet hoz a világba; teljes életet, egész életet, zavartalan, romolhatatlan, örök életet. A teremtő és

⁷ Magyar kiadása: DÍÓS 2005, 165–249. o.

⁸ Magyar kiadása: WELKER 2018.

életető Szentlélek Isten hozza el ezt az örök életet, és nem csupán a halál után, hanem már itt, a halál előtt, hiszen ő hozza el Krisztust ebbe a világba, és Krisztus maga „a feltámadás és az élet” (Jn 11,25). Krisztussal a „romolhatatlan élet” a fényre lépett, és az élet Lelke, akit Krisztus a világba küld, a feltámadás ereje, amely új életet hoz nekünk. A Szentlélek elküldése a romolhatatlan életigenlés és az ő csodálatos életörömének kinyilatkoztatása. Ahol Jézus, ott az élet, mesélnek a szinoptikus evangéliumok: ott a betegek meggyógyulnak, a szomorkodók vigasztalást nyernek, a kirekesztetteket befogadják, és a halál démonait kiűzik. Ahol a Szentlélek jelen van, ott élet van – meséli az Apostolok cselekedetei és az apostoli levelek –, mert ott az élet halálon való győzelme feletti öröm uralkodik, és ott megtapasztalhatók az örök élet erői. A misszió ebben az isteni értelemben tehát nem más, mint az élet és a gyógyulás mozgalma, amely vigasztalást és életkedvet áraszt, és felemeli azt, ami meghalni készül. Jézus nem új vallást hozott a világba, hanem új életet. Mi következik ebből a keresztény misszió megértése szempontjából?

Eddig a missziót a keresztény birodalom, a keresztény civilizáció vagy a nyugati világ vallási értékeinek terjesztéseként ismertük. Eddig a missziót mint az egyház terjeszkedését és gyarapodását (*plantatio ecclesiae*) ismertük, amely garantálja az örök üdvösséget. Eddig a missziót mint a saját hitbéli döntésünk és megtérésünk élményeinek megosztását ismertük. De vajon a keresztény birodalomban, a keresztény civilizációban vagy a nyugati értékrendben élni jelent-e önmagában Isten Lelkében való új életet? A keresztény egyházhoz tartozás üdvösséget a Szentlélekben? A megtérésélmény és a hitbéli döntés az örök Isten Lelke által való újjászületést?

A keresztény misszió hagyományos formáiban nyilvánvalóan túl szűken tekintettünk a Szentlélek küldetésére és az új életre. Bizonyára ehhez hozzátartozik egy keresztény életstílus, az egyház közössége, valamint személyes hitbéli döntések és tapasztalatok. Ám a Szentlélek küldetése az új élet küldetése, és ez több annál. Meg kell találnunk az utat „a vallástól Isten országáig, az egyháztól a viláig, az önmagunkért való aggodástól a teljességbe vetett reménységig” – magyarázta Christoph Blumhardt württembergi ébredési prédikátor száz esztendővel ezelőtt.

Ez számunkra ma azt jelenti, hogy a keresztény civilizáció vagy a nyugati világ értékeinek terjesztése helyett az életnek egy egyetemes kultúráját kell felépítenünk, és ellen kell állnunk a „halál barbárságának”, bárhol is legyünk, ahogyan II. János Pál pápa utolsó nyilvános nyilatkozataiban szorgalmazta. A mi nyugati, európai és amerikai országainkban az életigenlés lett a fő problémává. A korábbi világhódítók gőgjét már rég elvesztettük, helyette a szomorúság lett életérzésünk. Mintha hideg apátia bénított volna meg minket. A szegényekkel és az idegenekkel szembeni társadalmi hidegségünk azt mutatja, hogy nem szeretjük az életüket. A tévéképernyőn látjuk a nyomort Boszniában és Ruandában, de már nem érint meg minket. A tudás többé már nem hatalom, hanem tehetetlenség: „Úgyis tehetetlenek vagyunk”, ezért hallgatunk és mozdulatlanok maradunk. Az emberiség valószínűleg inkább ebbe a lelki apátiába fog belepusztulni, mintsem társadalmi vagy katonai katasztrófákban süllyed el. Semmi másra nincsen nagyobb szükségünk, mint az élet küldetésére, hogy újra elfogadjuk és szeressük az életet, hogy fellépjünk a halál és minden halált árasztó erő ellen. Nem új valásra vagy vallásbékére, hanem az életre van szükségünk, a teljes, egész és oszthatatlan életre. Nem az az evangélium lényege, hogy Isten, az örök, végtelen Isten olyan közel van hozzád, hogy szeret téged, és szeretetében úgy fogad el, amilyen vagy? Aki csak egy szikrányit is érez ebből a szeretetből, az tudatára ébred méltóságának, feláll, és „felemelt fejvel” és „egyenes háttal” él. Már az is, ha egy másik ember szeret minket, felébreszti bennünk az életerőt, és olyan erőt sejtünk meg magunkban, amelyről korábban nem is tudtunk. Mennyivel inkább így van ez, amikor Isten szeretete és életünk

iránti vágya „ragyogó szemekkel” tekint ránk! Ezért az életnek ehhez az üzenetéhez hozzátartozik a szomorkodók vigasztalása, a betegek gyógyítása és az emlékek gyógyulása, az idegenek befogadása és a bűnök bocsánata, vagyis a veszélyeztetett és sérült életek megmentése a pusztítás hatalmától.

Ez azonban számunkra azt is jelenti, hogy a mi ortodox, római katolikus vagy protestáns egyházaink gyarapításának helyébe az Isten országáért való szenvedélyt kell állítanunk. A misszió nem ezt jelenti: „kényszeríts bejönni (cogite intrare) mindenkit” (Lk 14,23), hanem meghívás Isten jövődjébe és a mindenség újjáteremtésébe vetett reménységébe: „*Íme, újjáteremtek mindent*” (Jel 21,5), és ti meghívtok vagytok a világ ezen isteni jövődjébe. Isten Lelkében már ma elébe vághattok annak az újjászületésnek, amelyet Isten az ő napján fog beteljesíteni. Ha az Isten jövőjéért érzett szenvedély felváltja az egyház terjeszkedését, akkor nem fogjuk továbbexportálni a csúfos európai egyházszakadásokat, és Isten országába vetett reménység helyett vallási denominacionalizmust terjeszteni. Amikor Kínában a vallásellenes kulturális forradalom után a keresztények a munkatáborokból és a földalatti mozgalomból a nyilvánosság elé léptek, már nem voltak metodisták, baptisták, episzkopálisok és presbiteriánusok, hanem mindannyian Krisztus egy egyházának tagjai lettek, és az egyház olyan gyorsan gyarapodott, hogy naponta új templomok nyíltak, és ma már több mint negyven-hatvan millió ember tartozik hozzájuk. Bizony mindig szükség van a közös üldöztetés és a vértanúk tapasztalatára ahhoz, hogy az egymástól elszakadt egyházak ökumenikus közösségre jussanak, és saját érdekeiket Isten közös országának rendeljék alá. Az egyházak felé irányuló küldetés megelőzi az egyház világ felé irányuló küldetését, és ma azt mondja nekünk: „*Keressétek először Isten országát és az ő igazságát*” (Mt 6,33), akkor Isten Lelkének élő gyülekezete magától az öletekbe hullik.

Az életnek ez a küldetése nem feltételek nélkül érkezik, hanem mindenütt oda kötődik, ahol élet van, ahol az életet erőszak és halál fenyegeti, ahol az élet meggyötört, mert elvesztette az életkedvet. Isten Lelkének örök élete nem egy másik élet, mint ez az itteni, hanem az az erő, amely által ez az itteni élet megváltozik. „*Mert e romlandó testnek romolhatatlanságba kell öltöznie, és e halandónak halhatatlanságba*” – hangsúlyozza Pál 1Kor 15,53-ban. A Szentlélek üdvökonómiaja az egész életet és minden élő magában foglal, és nem korlátozható a vallásra és a spiritualításra.

Mindenek újjáteremtése

Most pedig három lépésben fogjuk követni a Szentlélek elküldését, és azt kérdezzük, mi történik ott, és hogyan vehetünk részt benne.

Isten népének megújulása

Az első keresztény pünkösdi gyülekezet (ApCsel 2,17kk) azt, ami vele történt, Jóel próféta prófeciájának beteljesedéseként értelmezte (3,1–5). A rettenetes katasztrófákkal teli végidőben Isten Lelke „kiárad minden testre”. Ez természetesen elsősorban minden emberi életre utal, amint azt a következő mondat is megmagyarázza. Ám ez nem csupán Izrael vallásos népét jelenti, hanem minden embert, az egész emberiséget. Jóel ezzel a „test” kifejezéssel elsősorban a „gyengékre, az erőtlenekekre és a reménytelenekre” gondol (WOLF 1985). „*Fiaitok és leányaitok profétálni fognak, véneitek álmokat álmodnak...*” (Jóel 3,1b) A fiatal emberek, akik még nem egészen állnak az életben, és az öreg emberek,

akik már nem vesznek részt egészen az életben: ők azok, akik elsőként az életnek ezt a Lelkét megtapasztalják. Akik még túl fiatalok vagy már túl öregek, azok fogadják be a Szentlélek kiadását. Így a generációk között új egyenlőség áll elő: senki sem túl fiatal, senki sem túl öreg, mindannyian egyenlők az új élet fogadásában. A fiatalság nem előny, az öregség nem hátrány. „Fiaitok és leányaitok” prófétálni fognak, „szolgák és szolgálólányok” fogadják a Lelket. A férfiak és a nők egyenlők. A nők ugyanolyan közel állnak Isten Lelkéhez, mint a férfiak. Nincsenek többé férfiúi előjogok. A Szentlélekben nők és férfiak egyenlő tehetségű és egyenlő jogú új közössége „prófétál”. A kereszténység ezért kezdettől fogva tagadhatatlanul egyformán keresztelte meg a férfiakat és a nőket, és mint a Szentlélek ajándékával rendelkezőket ismerte el őket. Egy olyan keresztény egyház, amely csak férfiakat ordinál, és a nőket kizárja az igehirdetésből és a prófétálásból, rendelkezik-e a Szentlélekkel, vagy „elnyomja” őt, és elfojtja az ő felszabadító munkáját? A Lélek megtapasztalásában új közösség jön létre urakból és szolgákból, hölgyekből és szolgálólányokból. A Szentlélek Isten nem veszi figyelembe a szociális különbségeket, hanem semmissé teszi azokat. Minden Lélekel teli ébredési mozgalom a kereszténységben felismerte és terjesztette a Lélek megtapasztalásának ezen szociális forradalmi elemeit. Ezért a patriarchátus, a férfiak egyháza és a rabszolgatartók számára veszélyessé lettek. Ma a gyermekek és idősek Lélek-tapasztalatai azok számára lettek veszélyessé, akik ki akarják őket szorítani az életből. Ha az élet Lelke a sebezhető és mulandó életre száll le, akkor minden élőhöz jön, amelyet a nagy kozmikus katasztrófák – „*A nap elsötétül, a hold vérvörössé válik...*” (Jóel 3,4a) – fenyegetnek. Ide tartoznak a hatalom birtokosai is, ma a „gazdagok és szépek”, akik magukhoz ragadják az életet. A Lélekkal teli közösség – amely vénekből és ifjából, férfiaktól és nőkből, urakból és szolgákból áll – hirdeti és önmagával tanúsítja „a veszélyből való megmenekülést” a világ számára: azt hirdeti, ami megmarad egy olyan világban, amely elmúlik, tehát az örök jövődőt a mulandó időben.

Minden élő megújulása

A lélek (ruah) az Ószövetség szerint Isten életlehelete: Isten minden dolgot az ő Lelke által teremt; ha visszavonja életleheletét, akkor minden porrá lesz (Zsolt 104,29kk). A „minden” ebben a kozmikus összefüggésben „minden test”. *„Ha visszavonná a fuvallatát, és ha visszaszívna a leheletét, akkor minden élő rögtön elpusztulna, és az ember is visszatérne a porba.”* (Jób 34,14–15)⁹ Ez az Isten életlehelete, amely *„betölti a földkerekséget, és ami a mindenséget összetartja”* (Bölcs 1,7; Ézs 34,16). Mindent Isten életlehelete hívott létre, és „tartja össze” egy életet szolgáló teremtés közösségében. Az ember is a teremtmények ezen életközösségéhez tartozik. Ha kiszakítja magát belőle, elveszíti az élet lelkét, ha elpusztítja, önmagát pusztítja el. Az élet lelke különösen is a teremtmények életének összefüggését jelenti. Mindenki egymásra utalt, egymással és egymásért él, igen gyakran szimbiózisban. Az élet közösség, a közösség életközlés. Ahogyan a teremtés lelke, úgy az új teremtés lelke életközösséget teremt úgy emberek, mint az emberek és minden más élőlény között. Az új teremtés nem szünteti meg a testiséget, hanem örök elevenségre újítja meg. Az emberek elveszítik „kőszívüket”, és „húszívét” kapnak, amikor Isten az ő életlelkét beléjük tölti (Ez 11,19; 36,27). A *shalom* az embereket és az állatokat új életközösségbe vonja, amint azt Ézsaiás próféta könyvének 11. fejezete megjövendöli. *„Végül kiárad ránk a lélek a magasból. Akkor majd a puszta kertté válik, a kert pedig erdőnek látszik. A puszt-*

⁹ A SZIT bibliafordítása szerint. – *A ford.*

tában is jog lakik, a kertben igazság honol.” (Ézs 32,15–16) Isten Lelkének nem csupán üdvökonómiaja van, hanem üdvökölógiája is.

„És megújítod a föld színét...”

Az emberek, akárcsak minden élőlény, amellyel együtt élünk, a föld teremtényei (1Móz 2). Ez a Föld közös környezetünk és valóságos értelemben „a mi anyánk” (JSirá 40,1). A földön nem csupán a talajt értjük, amelyen állunk, hanem azt a globális rendszert az ő atmoszférájával és bioszférájával együtt, amelyben élünk. A bibliai hagyományok szerint a föld a növények, fák és állatok létrehozója, és az ember is belőle vétetett. Minden élő teremtettségi közösségéhez tartozik a földnek ez az élettere. Csak a modern ipari társadalom tekinti a Földet pusztán nyersanyagának, és nem tartja többé szentnek. Ideje, hogy újra tiszteletben tartsuk Isten földjének szentségét, mielőtt a katasztrófák fölénk kerekednek. Isten Lelke betölti a földkerekséget, ahogyan az izraeli bölcsesség mondja. Isten országa, amelynek kezdete és pecsétje itt és most a Szentlélek, „új eget és új földet” hoz (Jel 21,1). Nincs örök élet Isten országa nélkül, és nincs Isten országa új föld nélkül.

Hivatkozott művek

- BERKHOF, Hendrikus 1968. *Theologie des Heiligen Geistes*. Neukirchener Verlag, Neukirchen-Vluyn. (Ergänzungsbände zu den Biblischen Studien 7.)
- DIÓS István (szerk.) 2005. *II. János Pál megnyilatkozásai*. 2. köt. *Pápai dokumentumok 1978–2005*. Szent István Társulat, Budapest.
- Dominum et vivificantem. A Szentlélek az egyház és a világ életében*. Szent István Társulat, Budapest, 1987. (Pápai megnyilatkozások 14.)
- GUTIÉRREZ, Gustavo 1982. *El Dios de la vida*. Pontificia Universidad Católica del Perú.
- LAO-CE 2001. *Tao Te King. Az Út és Erény könyve*. Ford. Weöres Sándor – Tőkei Ferenc. Tericum Kiadó, Budapest.
- MOLTMANN, Jürgen 1991. *Der Geist des Lebens. Eine ganzheitliche Pneumatologie*. Chr. Kaiser Verlag, München.
- MORELL, P. Gall (kiad.) 1980. *Offenbarungen der Schwester Mechthild von Magdeburg oder Das fließende Licht der Gottheit*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt.
- MÜLLER-FAHRENHOLZ, Geiko 1993. *Erwecke die Welt. Unser Glaube an Gottes Geist in dieser bedrohten Zeit*. Chr. Kaiser Verlag, München.
- WELKER, Michael 1992. *Gottes Geist. Theologie des Heiligen Geistes*. Neukirchener Verlag, Neukirchen-Vluyn.
- WELKER, Michael 2018. *Isten Lelke. A Szentlélek teológiája*. Ford. Békefy Lajos – Békefy-Röhrig Klaudia. Exit Kiadó, Kolozsvár.
- WOLF, Hans Walther 1985. *Dodekapheton*. 2. köt. *Joel und Amos*. Neukirchener Verlag, Neukirchen-Vluyn. (Biblischer Kommentar: Altes Testament Band XIV/2.)

Fordította: Angyal-Cseke Csaba